

Tweede Kamer

DER STATEN-GENERAAL

Toespraak Voorzitter

Bij het vertrek van de Kamerleden zittingsperiode 2021 - 2023

Eva Akerboom (PVDD)

Beste Eva,

Je lidmaatschap van deze Kamer was maar kort. Je bent beëdigd op 27 september. Eerder heb je al invalbeurten gedaan voor fractiegenoten die tijdelijk stopten. Je bent dus vertrouwd met de cyclus van binnenkomen en weer vertrekken. Ik denk dat het Kamerwerk voor iemand met jouw idealisme te fragmentarisch was. Toch heb je met passie je zorgen over en oplossingen voor dierenwelzijn, klimaatverandering en duurzaamheid hier uitgedragen. En ik denk niet dat je daar buiten deze Kamer mee zult stoppen. Veel succes daarbij!

Harry Bevers (VVD)

Je bent geboren in de Rijnmond, en op latere leeftijd ben je verkast naar Friesland. Daar heb je je draai gevonden, zowel maatschappelijk als in de politiek. Zo ben je twaalf jaar lid geweest van de gemeenteraad in Leeuwarden. Het zal daarom zijn dat je ook veelvuldig aandacht vroeg voor de Friese taal en cultuur. Je hield je echter ook bezig met onderwerpen als gezondheidszorg en ouderenzorg. Ik wens je veel succes bij je activiteiten in de toekomst

Yvonne Bijenhof (VVD)

Beste Yvonne,

Je wist dat het Kamerlidmaatschap een kort avontuur kan zijn. Maar je ging ervoor, met hart ziel, Tegelijk bleef je bewust met één been in de gemeentepolitiek van Almelo staan. In beide politieke arena's maakte je dankbaar gebruik van je ervaring in het onderwijs. Het was inderdaad een kort avontuur hier in Den Haag, maar ik hoop dat je er met plezier op terugkijkt. Het ga je goed!

Kauthar Bouchallikht (GroenLinks)

Beste Kauthar,

Je neemt afscheid van de Kamer om principiële redenen. Dat tekent je, omdat je altijd pal hebt gestaan voor je principes, ook al wist je dat dit helaas gepaard ging met lelijkheid die je over je heen kreeg. In de Kamer heb je veel indruk gemaakt door je opvattingen en de wijze waarop je die wist te formuleren, standvastig maar altijd met een vriendelijke lach. Met de 'Koffie met Kauthar' haalde je mensen naar de Kamer die daar normaal gesproken niet snel naar toe zouden komen! Dank je wel!

Raoul Boucke (D66)

Beste Raoul,

In 2021 kwam jij na 13 jaar Brussel terug naar Nederland. Jouw missie is vreedzaam met elkaar leven en de aarde schoner achterlaten. Je vond dat het klimaatbeleid een goede schop onder de kont nodig had. Daar heb jij je de afgelopen twee jaar voor ingezet als woordvoerder Klimaat, Energie en Luchtvaart. Tijdens je laatste debat zei je: *'Ik ben opgegroeid onder een militaire dictatuur. Ik vond het een grote eer om onderdeel te zijn van dit huis. Koester onze sterke, open democratie. We hebben goud in handen. Het is zo ongelofelijk waardevol, maar ook kwetsbaar.* Veel dank voor je inzet.

Faissal Boulakjar (D66)

Beste Faissal,

Dankzij je ervaring in de Bredase gemeenteraad vond je snel je draai in alles wat met wonen en wijken te maken had. Van studentenhuisvesting tot discriminatie van huurders. Je smeedde daarbij je 'bondjes' graag in de rokershoek. Zo werd je de favoriete D66'er van de heer Van Baarle en mevrouw Van der Plas. Zij gaan je dus zeker missen. Gelukkig is Breda ook voor hen helemaal niet zo ver weg. Het ga je goed!

Carliene van Breugel (D66)

Beste Carliene,

Toen ik jou beëdigde, wisten we allebei dat het een heel kort lidmaatschap zou worden.

Anderhalve dag later begon het verkiezingsreces!

Maar zoals je zelf zei: "Alle zetels tellen". En je voerde nog het woord over jeugdzorg en nam deel aan alle stemmingen. Wie weet zien we je nog weer eens terug in dit huis, maar dan voor een langere periode.

Bart van den Brink (CDA)

Beste Bart,

Je eerste debat was direct raak: de spreidingswet. Je verwoordde het standpunt van het CDA zoals we je daarna hebben leren kennen: gedegen, inhoudelijk, rustig en krachtig. Je lange ervaring achter de schermen bij het CDA hielp jou in het Kamerwerk. Je zei over jouw motivatie ooit: in het CDA zie ik terug wat voor mij van waarde is in het leven; zorgen voor elkaar. Ik hoop dat je dit ook na je Kamerlidmaatschap kunt realiseren.

Hind Dekker-Abdulaziz (D66)

Beste Hind,

Jij bewees je razendsnel als het digitale geweten van de Kamer. Altijd met een kritisch oog voor de risico's, maar tegelijk ook constructief over de kansen van technologie. En je schreef geschiedenis, met de allereerste Kamermotie die door AI was geschreven. Die digitale know-how wordt steeds belangrijker en jij was een echte voorloper. Je deed dat serieus en vasthoudend, maar ook altijd vriendelijk, toegankelijk en betrokken. Ik wil je daarvoor hartelijk danken! Het ga je goed!

Olaf Ephrahim (lid Ephrahim)

Beste Olaf,

Met je achtergrond als bankier heb je grote indruk gemaakt. Zoals, bij een technische briefing over de Wet minimumbelasting 2024. Jij begreep als een van de weinige Kamerleden meteen alles, tot genoegen van de andere aanwezige commissieleden die je de ruimte gaven om extra vragen te stellen. Op het gebied van fracties heb je nogal een tocht afgelegd, die uitmondde in je eigen eenmansgroep, de 21^e fractie in deze Kamer. Nu vertrek je. Zoals je zelf zei tijdens de Algemene Financiële Beschouwingen: "De cirkel is rond. Het is mooi geweest." Ik wens je het aller beste.

Derk Jan Eppink (BBB)

Beste Derk Jan,

Ik kan natuurlijk geen afscheid van je nemen zonder je overstap te benoemen van JA21 naar BBB. Zelf gaf je daarvoor onder meer als reden je grote affiniteit met de boer en het platteland. Jouw bijdragen in dit huis waren echter meestal heel internationaal van karakter. Je ging daarbij geregeld zo in je verhaal op, dat je soms het spreekgestoelte al weer verliet zonder in de gaten te hebben dat andere Kamerleden je nog iets wilde vragen. Veel succes met alles wat je hierna gaat doen!

Lisa van Ginneken (D66)

Jij vond dat je als Kamerlid twee dingen nodig hebt om de wereld te veranderen: een goed idee en een meerderheid. Je hebt daar met verve aan gewerkt, in plenaire debatten, met je vele rapporteurschappen én je actieve rol in commissies waar je in zat. Eén daarvan was de nieuwe commissie Digitale Zaken. Je werd niet voor niets in 2021 uitgeroepen tot het meest digibewuste Kamerlid! Hoe je jouw persoonlijke verhaal deelt, toont óók jouw kracht aan. Veel succes bij alles hierna.

Martijn Grevink (VVD)

Beste Martijn,

Je beschrijft jezelf als iemand die houdt van mouwen opstropen, samenwerken en keuzes maken. De tijd die je hebt gekregen in deze Kamer om dat te laten zien was helaas erg kort. Je hield je bezig met investeringsbeleid, post en telecom. En je warme hart voor Europa stak je niet onder stoelen of banken. Geen wonder, gezien de loopbaan die je in Brussel hebt gehad voordat je deze Kamer betrad. Ik wens je alle goeds in de toekomst.

Nilufer Gündoğan (lid Gündoğan)

Beste Nilufer,

'Wie denkt dat kennis duur is, weet niet wat domheid kost', zei je eens tijdens een wetgevingsoverleg. Die uitspraak typeert de manier waarop je hier streed voor je idealen. Van mensenrechten tot emancipatie en voor het belang van feiten in het debat. Daar bleef je elke dag voor knokken, ook als het om jou zelf heen stormde. Je was een kleurrijke collega, die een andere kijk gaf op onderwerpen, regelmatig gebaseerd op internationaal onderzoek, zoals over voedsel. Die invalshoek gaan we missen. Het ga je goed!

Liane den Haan

Beste Liane,

Je werk in de kamer stond in het teken van ouderen, toegankelijkheid en collegialiteit. Je hebt je 100% ingezet om voor elkaar te krijgen dat je in Nederland goed ouder kan worden. Je hebt in de Kamer de sunflower keycord geïntroduceerd. De zonnebloem staat voor geluk, positiviteit, kracht, groei en vertrouwen voor mensen met een onzichtbare beperking. Ik ben je dankbaar voor dit initiatief. Je gaf vertrouwen en je sloot mooie vriendschappen met de collega's. Je hebt een hart van Goud.

Kiki Hagen (D66)

Beste Kiki,

Als woordvoerder was je zeer actief bij milieuonderwerpen. Bijzondere aandacht had je voor de circulaire economie. Dat bracht je in de praktijk door zelf ook kleding te dragen die circulair geproduceerd is. Heel verrijkend vond je het bezoek dat je bracht als voorzitter van de vaste Commissie Binnenlandse Zaken aan Suriname, Bonaire en Curaçao in het herdenkingsjaar van de afschaffing van de slavernij. De verhalen die je daar hoorde, zijn in je hart gaan zitten. Je gaat de Tweede Kamer zeker missen en wij jou.

Alexander Hammelburg (D66)

Beste Alexander,

Wat ik bij jou altijd enorm heb gewaardeerd is je passie voor de rechten van minderheden, in het bijzonder de LHBTQI+-gemeenschap. Passie is het goede woord, want je inbreng ging nog vaak door als de microfoon al uit stond, tot hilariteit en gemopper van je collega's. En er was meer, want je was ook zeer actief bij de commissie Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, en bij Defensie. Je zette je ook in voor hulp na de vreselijke aardbeving in Turkije door een bezoek te brengen aan het gebied. Dank voor alles.

Erik Haverkort (VVD)

Beste Erik,

Bij jouw maidenspeech viel de hele kamer stil en werd je na afloop beloond met geroffel op de tafels. En dat was niet vanwege de wet gewasbeschermingsmiddelen die de Kamer toen behandelde. Het kwam door jouw persoonlijk verhaal. Je liefde voor het platteland, voor de geur van vers gemaaid gras en het geknetter van tractoren, heb je in deze Kamer nooit onder stoelen of banken geschoven. Net zomin als de Achterhoek, je geliefde geboortegrond.

Maar je horizon reikte wel verder: als EU-rapporteur Luchtkwaliteit bijvoorbeeld! Die veelzijdige inbreng gaan we missen.

Jacqueline van den Hil (VVD)

Beste Jacqueline,

Het randstadgehalte van onze Kamer is nu eenmaal hoog, maar als rasechte Zeeuw liet je je niet kisten. Zelf vond je die afkomst heel belangrijk; zo pleitte je bijvoorbeeld voor een jaarlijkse herdenking in de Kamer van de Watersnoodramp. Maar je was niet uitsluitend een Zeeuwse in Den Haag. Je profileerde je met onderwerpen over gezondheidszorg en arbeidsomstandigheden. Ook goede en bereikbare kinderopvang had je warme belangstelling. Het ga je goed!

Pepijn van Houwelingen (FVD)

Beste Pepijn,

Achter het spreekgestoelte en op sociale media was je confronterend, direct en zocht je soms flink de grenzen op. Zeker als het om het coronabeleid ging. Maar achter de schermen zag de staf een vriendelijk, toegankelijk en beleefd Kamerlid. Altijd een woord van dank, altijd mensen met 'u' aanspreken en niet te beroerd om mee te denken over de behandeling van verzoekschriften en burgerinitiatieven. Hartelijk dank daarvoor en het ga je goed.

Romke de Jong (D66)

Beste Romke,

In 2021 kwam jij de Kamer in na 20 jaar ondernemerschap. Nu denkt iedereen hoe oud is Romke dan? Maar jij begon al op je 13de in jullie Friese familiebedrijf. Je zette de ijsfabriek op afstand en je dook de Haagse beleidsfabriek in. Samen met de coalitiepartijen en het kabinet werkte je aan het opzetten van steunpakketten om ondernemers in de coronatijd overeind te houden. Ook kreeg je miljoenen los voor duurzaam ondernemen. Samen met je Friese collega's verbrak je vorig jaar het record 'Fries spreken' in de Plenaire zaal. Het Fries was nog nooit eerder zo hoorbaar in Den Haag. Tanke!

Hülya Kat (D66)

Armoede en schulden stonden centraal bij het werk dat je in deze Kamer deed. Je talent om ontspannen met mensen om te gaan en je betrokkenheid vielen daarbij op. Ook je voorzitterschap van de commissie Justitie en Veiligheid heb je met veel inzet vervuld: scherp, direct en soms een beetje ongeduldig. Je sloot het Kamerwerk zaterdag af door aanwezig te zijn bij de hertelling in Tilburg. Aan je lidmaatschap komt nu een eind. Dat is jammer, maar wel meer tijd om te genieten van je AZ67, je favoriete voetbalclub!

Simone Kerseboom (FVD)

Beste Simone,

Veel Kamerleden voelen de constante druk om zichtbaar en extravert te zijn. Soms tegen hun natuur in. Jij was een wat meer ingetogen Kamerlid, maar wel een met grote idealen. Zo was je scherp op de invloed van ideologie op scholen en maakte je je hard voor de basisbeurs. Daarnaast werd je als Kamerlid ook moeder. Die gebeurtenis overstijgt natuurlijk de dagelijkse politiek. Ik wens je - als moeder én als idealist - alle goeds toe.

Jan Klink (VVD)

Beste Jan,

Tijdens je maidenspeech vertelde je dat je op je 15e je vader verloor. Je zette samen met je moeder en broers jullie boerderij voort.

Gaandeweg kreeg je steeds meer interesse in de politiek en werd je Kamerlid. Je hield je bezig met buitenlandse handel en ontwikkelingssamenwerking. En je was voorzitter van de vaste commissie voor Economische Zaken en Klimaat. Je was openhartig toen je je vertrek aankondigde; niks gaat boven je gezin. Ik denk dat je vrouw en kinderen heel blij zijn met dit besluit. Het gaat je goed.

Jeanet van der Laan (D66)

Beste Jeanette,

'Oranjeleeuwijn nu politiek dier' kopte een krant. Want als oud-topvoetbalster, en ook oud-leraar en oud-wethouder, kwam je in de Kamer. Je maidenspeech hield je tijdens het debat over misstanden in de turnsport. Geen gemakkelijk debat over de schaduwzijde van de topsport. Je zag zelf een schaduwzijde, toen je als topvoetbalster te maken kreeg met discriminatie. Je bepleitte daarom onderwerpen die je aan het hart gaan: preventie, emancipatie en onderwijs. Het is jammer dat een oud-topsporter ons verlaat, want daar hebben we er te weinig van in de politiek. Ik ga ervan uit dat jij jouw roeping om sport en bewegen te stimuleren voortzet.

Fahid Minhas (VVD)

Beste Fahid,

De drive van je ouders om alles uit het leven te halen, werd de jouwe. Jongste wethouder ooit, jongste loco-burgermeester en beste jongbestuurder, allemaal vóór je Kamerlidmaatschap. Je zei: *'Ik ben de politiek ingegaan om iets terug te doen voor de samenleving die een hele grote groep veel goeds heeft gebracht. Te vaak gaat het in de politiek over wat er niet kan, wat er misgaat, welke fouten er worden gemaakt en wie daarvoor schuldig is. Ik wil oplossingen bieden en kijken welke dingen wél kunnen.'* Precies dat deed je op de portefeuilles Infrastructuur en Waterstaat en Ruimtelijke Ordening. Dank daarvoor.

Nicky Pouw Verweij (BBB)

Kamerlid zijn, werken als arts in de ouderenzorg, een proefschrift schrijven en een jong gezin hebben. Los van elkaar vragen deze vier al genoeg tijd, energie en liefde. Maar jij combineerde ze met elkaar. Dat is een enorme prestatie. Tegelijk bracht die combinatie ons als parlement heel veel. Jouw kennis en ervaring voegde veel toe aan debatten over medische onderwerpen. We gaan je inbreng dus missen, al krijgt de zorg – zo vermoed ik - er mogelijk weer een absolute vakvrouw bij. Het ga je goed.

Hawre Rahimi (VVD)

Beste Hawre,

Jouw indrukwekkende levensverhaal zal ons altijd bijblijven. Je levenservaring en diepe besef van vrijheid en de drang om iets terug te doen: het inspireerden ons allemaal. In de Kamer kwam je op voor mkb'ers. VNO NCW noemde je hierom zelfs een held! Bovendien wist iedereen dat jij 'een echte IT'er' bent. Je telde het aantal dagen van je Kamerlidmaatschap echter wél analoog, met een stift op het bord van je werkkamer. Ik wil je hartelijk danken voor je inzet!

Simone Richardson (VVD)

Beste Simone,

Je nam veel ervaring uit de sportwereld mee naar de Kamer. Hardlopen, rugby, voetbal of wielrennen... Voor jou zijn het spiegels voor het dagelijkse leven, zei je in een interview: *'Ervoor gaan, met vallen en opstaan. Je grenzen verleggen, het hoort er allemaal bij.'* De politiek was weer een andere tak van sport, om je eigen grenzen in te verleggen. Nu ligt er een nieuwe wedstrijd voor je. Ik wens je daarin heel veel succes!

Fonda Sahla (D66)

Beste Fonda,

Jij was vooral actief op het brede terrein van de Zorg. De ontwikkeling van het jonge kind stond daarbij voorop. Op dat gebied was je ook woordvoerder, en je hebt een rondetafelconferentie georganiseerd over dat onderwerp.

Je maakte je sterk voor de inclusiviteit in de zorg. 'Niemand laten vallen', was je leidraad en de titel van jouw initiatiefnota daarover. Het is jammer dat je de reactie van het ministerie niet meer op tijd hebt gekregen. Maar jouw ideeën blijven een rol spelen in de komende debatten. Veel succes in je verdere carrière.

Chris Simons (VVD)

Beste Chris,

De overstap die je maakte van Middelburg naar Den Haag was groot, maar ook belangrijk. Want als ervaren wethouder en ondernemer in een familiebedrijf, bracht je een dosis praktijkervaring mee naar dit huis. Die zette je dankbaar in bij woordvoering over de arbeidsmarkt en later op de brede portefeuille van Binnenlandse Zaken. Je was een trouwe bezoeker van technische briefings en andere bijeenkomsten. Heel hartelijk dank en het ga je goed.

Sylvana Simons (BIJ1)

Beste Sylvana,

Je was klaar voor de strijd, en dat hebben we geweten! Je bent een enorm harde werker, maar maakte ook duidelijke keuzes. Zo stapte je als eenvrouwsfractie in de Parlementaire Enquêtecommissie Fraudebeleid en Dienstverlening. Je zei: *'Veel mensen uit onze achterban zijn geraakt door het Toeslagenschandaal en wachten op een simpel antwoord op de vraag 'waarom?'*. Je speelde een doorslaggevende rol bij de excuses van de Staat der Nederlanden voor het slavernijverleden. Slavernij, zo betoogde je, is geen vergeten bladzijde uit een ver verleden, maar een historie die tot de dag van vandaag doorwerkt in families en culturen. Ondanks je korte Kamerperiode, maar dankzij jouw strijd heb je geschiedenis geschreven.

Hans Smolders (Groep Van Haga)

Beste Hans,

Sinds je installatie als Kamerlid in 2021 liep het voor jou anders dan je had verwacht. Na je maidenspeech moest je meerdere keren worden geopereerd vanwege longkanker. De operaties vielen je zwaar. Daardoor was je niet voor de schermen altijd even zichtbaar, maar achter de schermen bleef je een stille kracht achter moties, schriftelijke vragen en amendementen. Je bent een echte doorzetter. Nu is het tijd voor jou om andere prioriteiten te stellen, zoals je gezondheid en tijd met je kleinkind. Beide staan nu op één. Ik wens je veel sterke met je herstel en geniet van het opa-zijn.

Pim van Strien (VVD)

Beste Pim,

Met hart en ziel heb jij je sterk gemaakt voor de cultuur- en de mediasector. Maar niet alleen de hogere cultuur zoals kunst vond je belangrijk, ook de volkscultuur vond in jou een ambassadeur. Je wist de staatssecretaris van Cultuur over te halen om met jou schuttersfeesten te bezoeken. Hier in huis was je een enthousiast lid van de Kunstcommissie. En je hebt, zoals je zelf zegt, *'geknokt voor banen en boterhammen. En voor het innovatieve verdienvermogen en het vestigingsklimaat.'* Dank daarvoor!

Mark Strolenberg (VVD)

Beste Mark,

Na twaalf jaar gemeenteraad en zeventien jaar waterschapsbestuur vond je het tijd om op nationaal niveau aan de slag te gaan. Als woordvoerder Sociale Zaken en Werkgelegenheid hield jij je bezig met arbeidsomstandigheden, ouderenparticipatie en het UWV. Ook sprong je voor je lievelingsprovincie Drenthe in de bres. Zoals bij het behoud van de Johan Willem Frisokazerne in Assen en verbeteringen van de infrastructuur. Je besloot je niet opnieuw te kandideren. Ik ben benieuwd waar we je in de toekomst tegen gaan komen. Je hebt nu tijd om nieuwe dingen te ondernemen en meer tijd voor je twee dochters. Het gaat je goed.

Nicole Temmink (SP)

Beste Nicole,

Het Groningse college viel op jouw eerste dag als raadslid. En drie dagen na jouw installatie als Kamerlid, viel het Kabinet. Ik wil niets suggereren, maar het is wel erg toevallig allemaal [*knipoog*]. Je was maar kort lid van de Kamer, maar wist tegelijk op wie je je moest richten zo vlak voor de verkiezingen: op je kiezers. En ook: op de mensen in Slagharen, waar je roots liggen. Dank voor je inzet voor hen en al die andere kiezers.

Hans Teunissen (D66)

Je kwam als Kamerlid midden in onrustige wereld terecht: het Kabinet viel een dag na je beëdiging en vervolgens kondigden zowel de premier als jouw eigen partijleider hun afscheid aan. En toen moest jouw Kamerlidmaatschap eigenlijk nog beginnen. Gelukkig wist je (als oud-docent) hoe je het hoofd koel houdt in een hectische omgeving. Je liefde voor het onderwijs was de afgelopen maanden voor iedereen zichtbaar. Dank daarvoor en ik wens je alle goeds toe!

Peter Valstar (VVD)

Beste Peter,

Dankzij jouw maiden speech leerden we je voorvader Barend Leibeck kennen, die als keuterboertje uit Nedersaksen naar het Westland trok. Hierin kwamen thema's samen die voor jou heel belangrijk zijn: het Westland, de tuinbouwsector en arbeidsmigratie. De sector zal in jou een belangrijke en trotse ambassadeur gaan missen. En hier in huis zal ook de commissie Defensie nooit meer hetzelfde zijn, zonder jouw vrolijke gekibbel met de heer Hammelburg. Heel veel dank en het ga je goed!

Ruud Verkuijlen (VVD)

Beste Ruud,

Je achtergrond als politiemanager heb je nooit verloochend. De onderwerpen die je in de Kamer voor je rekening nam getuigen daar ook van. In het bijzonder had de aanpak van jeugdcriminaliteit je warme belangstelling.

'Opvoeden die handel' was de kern van jouw kijk daarop en je ideeën daarover heb je opgeschreven in een nota. Je viel altijd op door je gemeente interesse in het wel en wee van de Kamermedewerkers. Zij gaan je ook missen. Ik wens je alle goeds.

Sjoerd Warmerdam (D66)

Beste Sjoerd,

Niets over ons, zonder ons. Dat statement vat jouw Kamerlidmaatschap krachtig samen. Je stond elke dag op tegen huiselijk geweld en voor de rechten en vrijheden van minderheidsgroepen in ons land. Omdat mensen zelf moeten kunnen beslissen hoe ze hun leven inrichten. Dat deed je niet alleen met woorden, maar ook met je kleding. Je gaf de Kamer - en daarmee onze samenleving - kleur. En we zullen die kleurenrijkdom in jou ongetwijfeld terug blijven zien! Het ga je goed!

Lucille Werner (CDA)

Beste Lucille,

Toen je in de Kamer kwam voelde het voor jou alsof je was geëmigreerd naar een ver land waarvan je de cultuur, taal en gewoontes niet kende. *'Ik kwam rechtstreeks vanuit de ballenbak in de politiek terecht'*, zei je. Je missie om de positie van mensen met een handicap verbeteren nam je mee de politiek in. Je bent aardig thuisgeraakt in de Haagse ballenbak. Samen met je collega's zorgde je ervoor dat er een nationale strategie komt, waardoor mensen met een handicap tot hun recht komen. Je zette fysieke toegankelijkheid in de cultuursector op de kaart. Ik vermoed dat jouw missie hier niet stopt. Succes!

Hatte van der Woude (VVD)

Beste Hatte,

Jouw Kamerlidmaatschap concentreerde zich op het terrein van het Hoger Onderwijs. Daarover sprak je heldere taal, met een open oog voor het belang van internationalisering. Je spaarde daarbij de bestuurders van hogescholen en universiteiten niet. Je achtergrond als wethouder in Delft zat je daarbij zeker niet in de weg. En aan de andere kant van het spectrum: je hebt ooit als serveerster bij een Goudse Italiaan gewerkt, dus ook die kant van het studentenleven is je niet vreemd. Ik wens je alle succes bij wat je gaat ondernemen.

Jorien Wuite (D66)

Beste Jorien,

Jij leerde ons tante Marjorie en de veerkracht van Sint-Maarten kennen. Daarmee bracht je Caribisch en Europees Nederland dichterbij elkaar. Je bewees hoe belangrijk het is dat Caribisch Nederland hier in de Kamer persoonlijk vertegenwoordigd is. Bovendien toonde je een groot hart voor cultuur. Ik hoop van harte dat de nieuwe Kamer beide stokjes van je overneemt. Ik dank je graag in alle talen van ons Koninkrijk: *Masha danki, thank you very much.* Het ga je goed!

Mahir Alkaya (SP)

Beste Mahir,

Je kwam de Kamer binnen als opvolger van Emile Roemer. Ik zie veel overeenkomsten: je bent allebei optimistisch, inhoudelijk gedreven en prettig in de omgang. De ideeënstrijd winnen, daar gaat het om. Of het nu gaat om de publieke rol van banken in de samenleving of de gevolgen van de invoering van digitaal geld. Je bent niet van de snelle oneliners, maar bijt je echt vast in de inhoud. Ik weet zeker dat we die inhoudelijke gedrevenheid van jou ook buiten de Kamer nog veel zullen zien. En anders komen we je ongetwijfeld tegen op een zeilbootje op de Sloterpas. Het ga je goed!

Farid Azarkan (DENK)

Beste Farid,

Je bent graag aan de bal. Dat was vroeger al te zien op het voetbalveld in Schoonhoven. En hier in de Kamer merkten we dat ook. We leerden je kennen als een volksvertegenwoordiger die scherpte niet schuwt, ongeduldig en vasthoudend kan zijn. Je deed dat in stevige, klare taal. En als het nodig was om Arjen Lubach van replek te dienen, dan kwam er een goed geslaagde *rap*. Je stond - samen met collega's - op voor slachtoffers van de Toeslagenaffaire. En je was de drijvende kracht achter de komst van de Nationaal Coördinator Racismebestrijding. In jouw *maidenspeech* dankte je als eerste de kiezers, voor de eer om hen te mogen vertegenwoordigen. Dat deed je hier met verve. Dank daarvoor!

Joba van den Berg (CDA)

Beste Joba,

Jouw afscheid van de landelijke politiek valt ongeveer samen met die van de premier. Bij Unilever was je al eens zijn kritische leidinggevende en hier in de Kamer kon hij ook op jouw kritische controle rekenen. Dat deed je zowel kordaat als bedachtzaam. Dat is een mooie, effectieve combinatie. Het leverde een hoge notering op, als een van de meest actieve Kamerleden. Dat deed je allemaal voor Zeeland natuurlijk, voor de zorg en voor een eerlijk speelveld in bedrijfsleven en het openbaar bestuur. Daarbij durfde je altijd breed te kijken, onder het wijze motto: je moet niet al je eieren onder één kip leggen! Dat zul je ook na jouw Kamerlidmaatschap niet doen, vermoed ik. Ik wens je nog heel veel maatschappelijke

betrokkenheid toe. De drie B's van jou, leven
voor altijd voort. Het ga je goed.

Nico Drost (ChristenUnie)

Beste Nico,

Na een invalbeurt in 2019 werd je vorig jaar definitief Kamerlid. Je had dus geen lange inwerkperiode nodig. Je nam je voor om als Kamerlid náást mensen te gaan staan, zoals je ook al gewend was als organisatieadviseur in de maakindustrie. Zo zagen we je hier in de Kamer letterlijk en figuurlijk naast de mensen staan, die kampen met Long Covid. Want voor hen is de pandemie nog steeds niet voorbij. Ook maakte je je zorgen over verharding in de politiek en haalde daarbij je inspiratie bij een van Nederlands grootste denkers, Erasmus. Dank je wel voor je inzet en ik wens je veel succes met de nieuwe uitdagingen, waarin je ongetwijfeld weer naast mensen zult staan.

Zohair El Yassini (VVD)

Beste Zohair,

Je beschouwde het voorzitterschap van de commissie voor de verzoekschriften als je belangrijkste taak en hebt mensen hiermee letterlijk een stem in het parlement gegeven. Je maakte ook indruk met jouw ode aan die ene leraar, die zoveel voor je betekende. Want jouw hart ligt bij kansen voor jongeren en de waarde van praktisch onderwijs. Je zag in die thema's ook iets van het 'fortuin' in jouw leven. En ik gebruik dat woord (fortuin) bewust, vanwege een van je favoriete liedjes, van Creedence Clearwater Revival: want je ziet jezelf als een echte *Fortjoenut Son*. Het is dus ook niet zo gek dat je graag een dansje waagt. In *De Slimste Mens* deed je dat gewoon voor het oog van tv-kijkend Nederland... Je dreef je voorlichter ermee tot wanhoop, maar er was helemaal niets

om je voor te schamen. Ik wens je veel fortuin
én dansplezier. Het ga je goed!

Eva van Esch (PvdD)

Beste Eva,

Jouw opvatting is dat je de aarde niet eindeloos kunt uitbuiten en dat mensen moeten consuminderen. En dat we nu in de Kamer onze koffie uit porseleinen bekers drinken, hebben we aan jou te danken. Het is maar één voorbeeld van je niet aflatende inzet voor milieu, natuur en dieren. Circulaire economie heeft altijd jouw grote aandacht gehad. Maar daar beperkte jij je niet toe. Duurzaamheid was in al jouw bijdragen de rode draad. Ook had je een open oog voor de gezondheidseffecten van beleid. Je pleitte bijvoorbeeld voor een totaalverbod van Pfas. Je stopt als Kamerlid, maar jouw partij kan op je blijven rekenen, zeg je zelf in je afscheidsboodschap. Ik denk daarom dat we nog veel van je zullen horen. Veel succes daarbij!

Stieneke van der Graaf (ChristenUnie)

Beste Stieneke,

Zorgvuldig en vasthoudend zijn twee woorden die jou kenmerken. En je was zeer betrokken bij je eigen Groningen, om recht te doen aan mensen die leden onder de aardbevingsschade. Via de Parlementaire Enquêtecommissie, maar ook daarbuiten. Tegelijk kwam je op voor kwetsbaren elders in de wereld. Voor hen streed je tegen kinderarbeid, moderne slavernij en milieuschade in de wereldhandel. Het ging daarbij nooit om jezelf, maar altijd om mensen die het minder hebben: streven naar recht als er onrecht plaatsvindt. Je bent inderdaad doortastend en precies, maar ook altijd bevlogen en betrokken. Je missie in dit huis eindigt vandaag. Maar buiten Den Haag zul je zeker een mooie rol vinden, om voor je idealen te blijven werken. Ik wens je daarbij alle goeds.

Tjeerd de Groot (D66)

Beste Tjeerd,

Een duurzame landbouw die klaar is voor de toekomst. Dat was de rode draad in jouw Kamerlidmaatschap. Van je *maiden speech* in een 30-ledendebat over de intensieve veehouderij tot je speech tegenover woedende boeren op het Malieveld. Maar je was ook aan de keukentafel te vinden, bij agrariërs thuis. Ze waren het niet altijd met je eens, maar konden gaandeweg het gesprek je duidelijkheid en eerlijkheid beter waarderen. Je bent meer een idealist dan een tacticus. En als een boer dan verzuchtte dat je daar de wereld niet mee gaat redden, reageerde je resoluut: 'Jawel. Daar sta ik elke dag voor op.' We zullen je idealisme ongetwijfeld op een andere plek terugzien. Ik wens je daarbij alle succes. Hartelijk dank voor je inzet!

Wybren van Haga

Beste Wybren,

Je noemde jezelf in een recent interview een 'kabouter met een autoriteitsprobleem'. Je hebt in het de Tweede Kamer zeker je sporen achtergelaten. Nadat de VVD en jij uit elkaar gingen ben je Kamerlid gebleven. Je sprak je onomwonden uit over je idealen en je kijk op de maatschappij, eerst bij Forum voor Democratie en later met je eigen groep. Je pleit voor een kleine overheid, je hebt een afkeer van regels, en je wist die en andere opvattingen heel helder naar voren te brengen. Aan je Kamerlidmaatschap komt nu een eind, ondanks je grote inzet tijdens de campagne. Ik denk echter dat je niet stil gaat zitten! Veel succes bij alles wat je hierna gaat ondernemen in het belang van Nederland.

Daniel Koerhuis (VVD)

Beste Daniel,

Voor een econometrist wist je jouw boodschap altijd op een zeer heldere manier te brengen:

Bouwen, bouwen, bouwen.

Rijden, rijden, rijden,

Vliegen, vliegen, vliegen.

Je was de afgelopen jaren ambassadeur van het 'doen'. Overal op werkbezoek, altijd lachend op de foto - mét duimpje. Bovendien was je een zeer aanstekelijk ambassadeur voor Overijssel (en in het bijzonder Raalte). Een VVD'er van de buitendienst, noemde Volkskrant-journalist Ariejan Korteweg jou. "*Dertien jaar was ik ambtenaar*", zei je tegen hem voordat je in de Kamer kwam. "*Dit is een bevrijding!*" En dat was te merken, aan je opgewekte, optimistische houding. En een échte liberaal. Niet voor niets eindigde je afscheidsbericht met een ode aan de

Amerikaanse onafhankelijkheidsverklaring:

Leven, leven, leven, vrijheid, vrijheid, vrijheid en
het streven naar geluk, geluk, geluk. Ik wens je
in de toekomst een drieslag aan positieve
dingen!

Anne Kuik (CDA)

Waar jij onrecht zag in de samenleving, daar wilde jij iets rechtzetten. Je stond op voor slachtoffers van drugshandel, mensenhandel en gedwongen prostitutie. Voor hen streed je met open vizier. Je combineert die gedrevenheid met een open, vrolijke en betrokken persoonlijkheid. En je hebt een sterke visie op de samenleving, waarin mensen elkaar meer met empathie mogen bezien. Met die visie sloeg je ook een brug naar de mensen in Groningen, waar je vandaan komt en voor wie je je inzet in de parlementaire enquête naar de aardgaswinning. En als partner van een D66'er begreep je misschien ook nét iets beter dan anderen, hoe je bruggen kon slaan in de coalitie. Ik wil je hartelijk danken voor je inzet, ook in het Presidium. En we zie je gedrevenheid ongetwijfeld terug!

Peter Kwint (SP)

Beste Peter,

Met open vizier streed je de afgelopen jaren voor de *underdog*: voor gelijke kansen voor alle kinderen, voor een betaalbare en toegankelijke kinderopvang, voor eerlijke beloningen in de cultuursector. En in de parlementaire enquêtecommissie nam je het op voor Groningers die leden onder de aardbevingsschade. Dit is precies hoe we je kennen: no-nonsens en strijdbaar. Maar ook een ruwe bolster met een blanke pit. Altijd met het hart op de juiste plek. Je deed het Kamerwerk met een groot gevoel voor rechtvaardigheid. Dat is een prachtige eigenschap. Maar het bezorgde je soms ook een rotgevoel, omdat je tegen een muur aan liep bij de behandeling van bepaalde onderwerpen, die je aan het hart gaan. Gelukkig waren er dan altijd de kleine Kwints.

En natuurlijk punkmuziek, vechtsporten en Feyenoord - in wisselende volgorde. Wat je vanaf vandaag gaat doen is duidelijk: je bent namelijk recent voorzitter geworden van de vechtsportbond. Dat is nog eens een carrièreswitch. Boks!

Hilde Palland (CDA)

Beste Hilde,

Je hebt tot je eigen verbazing erg aan je Kamerlidmaatschap moeten wennen, zei je ooit. Want als zelfstandig ondernemer is de overgang groot. In je bijdragen heb je, gebaseerd op die ervaring, altijd het nut en de waarde van het werkgeverschap benadrukt. En je hebt je ook geprofileerd als Kamerlid dat jouw regio op de voorgrond stelde. Niet alleen door je inhoudelijk werk als Kamerlid, maar ook in je presentatie. Ik noem als voorbeeld de jurk die je droeg op Prinsjesdag 2020 met alle elementen van museum de Fundatie in Zwolle daarin verwerkt, zoals de gouden koepel en een duif. Daarmee je zette Zwolle en al het moois dat daar te vinden is in de schijnwerpers. Veel succes met alles wat hierna volgt!

René Peters (CDA)

Beste René,

Voor het verbod op mobieltjes in de klas heb je lang gestreden. Dat deed je monter, open en laagdrempelig. Ook ik krijg mailtjes hierover om mobieltjes in de plenaire zaal voor Kamerleden te verbieden, die stuur ik braaf naar jou door ;). Precies zoals je bezig was met de problemen in de jeugdzorg of de zorgen van mensen met een kleine beurs. Die strijdbaarheid past misschien wel een beetje bij politici die afkomstig zijn uit Oss. En je deed jouw werk ook altijd met een aanstekelijke vanzelfsprekendheid. Of, zoals je het zelf zei: *'Ik wil een goed mens zijn. Willen de meeste mensen, toch?'*. We gaan je hier missen, al weet ik zeker dat we nog van je horen. Want jouw liefde voor mensen die het niet cadeau krijgen in het leven, eindigt vandaag zeker niet.

Daarnaast wil ik je persoonlijk danken voor het werk in het Presidium.

Lammert van Raan (PVDD)

Zes jaar lang was je een zeer actief Kamerlid. Zo diende je maar liefst 681 moties zélf in, waarvan er 91 zijn aangenomen. Daarnaast staan er 108 amendementen, 3 initiatiefnota's en een initiatiefwetsvoorstel op jouw naam. In het afgelopen jaar deed je belangrijk werk in de parlementaire enquêtecommissie Fraudebeleid en Dienstverlening. Op 30 november diende je op de valreep nog een wetsvoorstel in voor de strafbaarstelling van ecocide; de vernietiging van ecosystemen. Anderen zullen het helaas van je moeten overnemen, net als de behandeling van de Klimaatwet 1.5 en je nota over de afschaffing van fossiele subsidies. Dat is jammer, maar tegelijk laat je een mooie, inhoudelijke erfenis na. Daarvoor wil ik je hartelijk danken. Al zal het

even wennen zijn om ons niet meer af te kunnen vragen of je nu wel of geen sokken draagt... Het ga je goed!

Rens Raemakers (D66)

Beste Rens,

Lid worden van de Tweede Kamer was een jongensdroom. Een droom die al op vrij jonge leeftijd uitkwam. Dat ging niet vanzelf. Want voor het zover was, heb je veel moeten doorstaan. Eerst die vreselijke ziekte, waarvan je gelukkig genas. Met die levenservaring werd je Kamerlid. Eenmaal hier werd je geconfronteerd met een burn-out. Toch weerhielden die tegenslagen je niet om te blijven werken voor jouw idealen. Zo zette je je ervoor in dat jongeren in de jeugdzorg ook na hun 18e gezien werden. Ook ben je de geestelijk vader van het Kindervragenuur. Een prachtige traditie namens jou. De mooie droom van het Kamerlidmaatschap zit er op. Maar: het was geen droom. Het was echt. Ik weet zeker dat er

voor jou mooie nieuwe dromen zijn. En ik wens daarbij heel veel gezondheid - en alle goeds.

Evert Jan Slootweg (CDA)

Beste Evert Jan,

Je bent geen man van snelle oneliners en hoeft niet wekelijks voor de camera. Voor jou telt vooral de inhoud. En zeker het sociale domein, in het bijzonder mensen die een steuntje in de rug nodig hebben. Niet voor niets begon je Kamerlidmaatschap met het verlangen naar meer menselijkheid in de zorg. Geen woorden, maar daden, zei je erbij. Je was de stille kracht, die op de achtergrond knokte voor concrete resultaten. Je was één van de drijvende krachten die de onderzoekscommissie Uitvoeringsorganisaties tot een groot succes maakte. Je vertrok twee jaar geleden uit de Kamer en kwam toch weer terug. Nu is het afscheid definitief en lonkt een nieuwe stap, als wethouder in de gemeente West Maas en Waal. De mensen daar kunnen een hele betrokken en

menselijke bestuurder verwachten. Ik wens je
daarbij alle succes!

Bart Smals (VVD)

Beste Bart,

Je was zeer betrokken bij het pensioendebat en de vernieuwing van de arbeidsmarkt. Zzp'ers krijgen - mede dankzij jou - een stem in de Sociaal Economische Raad. Daarmee had je positieve invloed op belangrijke vernieuwingen. Ook was je voorzitter van de vaste Kamercommissie VWS en lid van het fractiebestuur van de VVD. Voor de tweede keer neem je afscheid van de Tweede Kamer, maar nu voorgoed. Dit afscheid is vooral een nieuw begin, zei je in een interview. Terug naar Delft, al ben je daar nooit écht weggeweest. De witte apothekersjas blijft in de kast, maar wie weet - zo verklapte je ook in een interview - zien we je nog weleens terug als burgemeester. Het ga je goed!

Danai van Weerdenburg (PVV)

Beste Danai,

Zes jaar geleden maakte je de overstap vanuit de Eerste Kamer, om ook hier de stem te vertolken van mensen die zich niet gehoord voelen. Je beet je vast in ICT-beleid en deed dat scherp en volhardend. Het onderwerp wordt hier in Den Haag 'niet zo sexy' gevonden, zoals je zelf zei. Maar je beseftte hoeveel invloed het op ons dagelijks leven heeft. Je was kritisch op wollig taalgebruik en op beleidsstukken die lezen als glossy's. Op de vraag van de NOS hoe je als Kamerlid herinnerd wil worden, zei je: "Ik hoop dat anderen zeggen: hé, het lijkt wel alsof er een boze burger doorheen geglipt is." We hebben samen ook wat gemeen. De schrik toen de Urbanuskerk vlam vatte. Nog dank voor het mooie boek en de chocolade.

Ik wens je alle goeds!

Mustafa Amhaouch (CDA)

Beste Mustafa,

Thuis spreek je vloeiend Limburgs. En hier in de Kamer sprak je - zonder dialect - luid en duidelijk over het mkb en de maakindustrie. Als hts'er bracht je een frisse, technische blik mee. Dat is je roeping, omdat je heilig gelooft in gevarieerde teams. Je zag jezelf zelfs ook als een 'é-nummer': een smaakversterker in de CDA-fractie en het parlement. Die rol heb je waargemaakt, vol optimisme en nuchterheid. Er ligt nu ongetwijfeld een mooie ándere rol voor je in het verschiet: misschien in de maakindustrie of in de sport. Want, nu krijg je meer tijd voor jouw geliefde tai-kwando, voor handbal of voor hardlopen. Sowieso blijf je een smaakversterker in Noord-Limburg, of zoals jij die streek noemt: 'het centrum van Europa'. Dank!

Salima Belhaj (D66)

De laatste maanden zagen we je als scherpe ondervrager en autonome voorzitter van de parlementaire enquêtecommissie Fraudebeleid en Dienstverlening. Een belangrijke taak, die je helaas niet helemaal hebt mogen afmaken. Maar net zo scherp en autonoom zette je je in voor Afghaans ambassadepersoneel, na de val van Kabul in 2021. Dankzij jouw motie ving Nederland meer mensen op, die onder het vreselijke regime van de Taliban niet meer veilig waren. Het toont jouw grote gevoel voor rechtvaardigheid. Je steekt je vinger op en spreekt je uit, als je vindt dat het nodig is. Of het nu gaat om de integratie van nieuwkomers, de broodnodige investeringen in Defensie of je kandidatuur voor het Europese lijsttrekkerschap. 'Je moet niet angstig zijn', constateerde je nuchter. Met die houding heb je veel betekend voor de Tweede Kamer en ook voor je grote

inzet voor de excuses voor het slavernijverleden.
Ik wil je heel hartelijk bedanken voor al het werk
dat je hebt verzet!

Corinne Ellemeet (GroenLinks)

Beste Corinne,

Een *maidenspeech* houden op je eerste dag als Kamerlid, dat is niet iedereen gegeven. Je maakte meteen een wervelende duik in de inhoud en liet daarmee direct zien wat voor soort Kamerlid je wilde zijn. Iemand die de politiek niet ziet als een beroep, maar als een eervolle vorm van maatschappelijke diensttijd. Maar je wilde tegelijkertijd de mensen in het land niet onderschatten. Mensen vinden inhoud écht interessant, benadrukte je. Die inhoudelijke betrokkenheid paste je als een jas. Of het nu om vrouwenrechten ging - zoals jouw ferme strijd tegen de verplichte bedenktijd van vijf dagen voor een abortus - of het verstrekken van de abortuspil door de huisarts. Je was bovendien een Kamerlid met een scherp oog voor het welzijn van collega's. Je sprak je luid en duidelijk

uit tegen het gure politieke klimaat en de heftige reacties op sociale media. Veel collega's zijn je daar nog steeds dankbaar voor. We gaan jouw betrokkenheid hier missen. Het ga je goed!

Frank Wassenberg (PVDD)

Je was heel trots op de wetswijziging die je een halfjaar geleden realiseerde over de aanpak van dierenmishandeling en dierverwaarlozing. Het is een aanscherping van deze wet waaraan je jaren hebt gewerkt. Het is een mijlpaal, maar zeker niet de enige. Je hele studerende en werkende leven heb je je ingezet voor dierenwelzijn. Maar je horizon was breder. Ook over de aardgasproblematiek in Groningen en de overgang van fossiele naar groene brandstof heb je deskundig en betrokken het woord gevoerd. Het was lang spannend of je jouw zetel kon behouden. Op het laatste moment viel het dubbeltje voor jou de verkeerde kant op. We zullen je onvermoeibare en heldere inzet gaan missen, ook in het Presidium. Ook voor je inbreng daar wil ik je hartelijk danken.

Harm Beertema (PVV)

Beste Harm,

Je viel op door je gedreven woordvoering over onderwijszaken. Dat kwam niet uit de lucht vallen, want voordat je de Kamer betrad had je al jarenlange ervaring als docent Nederlands en Engels in Rotterdam-Zuid. Daar heb je met eigen ogen gezien hoe de instroom van mensen uit andere culturen invloed heeft op het leven en werken in Nederland. Dat voedde je politieke overtuiging en vanuit die overtuiging heb je je altijd sterk gemaakt voor de kwaliteit van het Nederlandse onderwijs. De onderwijsportefeuille noemde je ooit de meest prestigieuze portefeuille. Je verbaasde je erover dat vele van de collega's daar soms anders over dachten.

Je komt dan ook uit een echte onderwijsfamilie. Jouw grootvader volgde de avondkweekschool in Groningen en toog ten tijde van de schoolstrijd naar Amsterdam om daar christelijk onderwijs op

te zetten. Drie van zijn zoons, onder wie je vader, gingen ook het onderwijs in. Dat jij en je zus voor de klas zouden gaan staan leek dan ook onvermijdelijk. Als politicus maakte je een ontwikkeling door naar Fortuynist, om uiteindelijk te eindigen bij de PVV. Maar misschien moet ik dat 'eindigen' nuanceren. Je hebt duidelijk gemaakt dat je nog niet uitgesproken bent over jouw geliefde onderwijs.

Roelof Bisschop (SGP)

Beste Roelof,

'Ik zal proberen om mijn verhaal hier zo eigen mogelijk te vertellen'. Met die woorden begon je in 2012 je maidenspeech. Elf jaar lang ben je dicht bij jezelf gebleven. Veelzijdig, altijd gericht op de inhoud en wars van oneliners. Dat laatste kwam, door je Saksische volksaard:

'bedachtzaam luisteren en dan pas reageren.' Als boerenzoon kende je de landbouwportefeuille al sinds je jeugd. En als oud-leraar kent het onderwijs ook weinig geheimen voor je. De akkerbouwers noemden jou hun beste belangenbehartiger in dit huis. Je was ook de man achter de tentoonstelling - in de Statenpassage op het Binnenhof - over de Statenvertaling. Zo kon je als Kamerlid jouw liefde voor de geschiedenis kwijt. En die liefde leidde ook tot j^ouw aangenomen motie om de

Oude Zaal van de Tweede Kamer weer als vergaderzaal te gaan gebruiken. We zullen je beschouwende blik en je opgewekte houding missen. En mocht je je de komende tijd vervelen - wat ik sterk betwijfel -, dan zijn er wellicht collega's die graag de buitenmuren van hun huis door je laten voegen. Want ook dát is een talent van jou. Maar bovenal wens ik je iets meer tijd voor de jaarlijkse 'huwelijksreis' met jouw vrouw. Het ga je goed!

Machiel de Graaf (PVV)

Beste Machiel,

Je moeder wilde dat je dominee zou worden, maar als 9-jarige jongen wist je na enig onderhandelen te bereiken dat zij ook genoeg nam met een betrekking als Tweede Kamerlid. Je hebt dat waargemaakt en noemde het een eervolle positie. Je bent 11 jaar lid geweest van de Tweede Kamer. In die tijd voerde je het woord over integratie en islam, maar ook over infrastructuur, milieu en klimaat en financiën. Daarbij zeilde je altijd scherp aan de wind en schuwde grote woorden niet. Als Scheveninger, opgegroeid in Den Haag waren jouw jeugd en sociale leven verknoopt met de korfbalvereniging KVS waar je speler, fysiotherapeut en supporter was. Langs de lijn wist je ook verbaal het mannetje te staan. Al geruime tijd wist je dat dit de laatste termijn in deze Kamer zou worden en

dat je een ander pad ging volgen. Dat is een verrassende keuze geworden: je ben omgeschoold tot traumatherapeut. Het leven vraagt weer andere dingen, zei je daar zelf over. En ik denk dat je moeder deze carrièrewending zeker zou hebben goedgekeurd! Heel veel succes!

Rudmer Heerema (VVD)

Beste Rudmer,

50 kilometer hardlopen in de week zat er de afgelopen jaren niet in. Maar je was altijd bereid om in beweging te komen voor het belang van de sport en voor sporters in Nederland: van breedtesport tot het topsportklimaat. Van jouw pleidooi voor twee uur bewegingsonderwijs op de basisschool tot het binnenhalen van mooie sportevenementen als de Formule 1. Waar gesport werd, daar was jij. En waar jij was, daar werd gesport. Erica Terpstra is niet voor niets al die jaren jouw grote voorbeeld geweest. We hebben haar enthousiasme én onvermoeibaarheid ook in jou teruggezien. Daarnaast heb je ook de Kamer van advies voorzien, zo komt de lounge plek in het ledenrestaurant uit jouw koker. En staat gezonder eten op de kaart door een werkbezoek

dat jij samen met het Kamerrestaurant aan Papendal hebt gehouden.

'Het voelde nooit als werk', zei je eens in een interview. Die vijf woorden spreken boekdelen. We gaan je zeker terugzien in de sportwereld - of op de kaasmarkt van je geliefde Alkmaar. Ik wens je alle goeds!

Pieter Heerma (CDA)

Beste Pieter,

Je bent ooit de 'grote vriendelijke reus' genoemd. Hoe waar ook, maar dat is niet het hele verhaal. Je hebt je onderscheiden door bezig te zijn met de inhoud en minder met beeldvorming. Je stond klaar voor de partij toen er een vacature ontstond als fractieleider, een plek die je de mooiste hondenbaan van het Binnenhof hebt genoemd. Je hebt die rol ingevuld op de manier die je past: hoffelijk, open en betrouwbaar. Jouw collega's spreken zich daarom lovend uit. Maar misschien kan het feit dat je twee meter lang bent én dat je ooit succesvol judoka was, daarbij hebben geholpen!

Je vindt volksvertegenwoordiger zijn het hoogste goed. En daarom liet je je vaak uit over de omgangsvormen die we er hierop na houden. Je was daar – zacht gezegd – niet positief over en hebt een hekel aan politieke spelletjes die over

personen gaan en niet over de inhoud. Je koos consequent voor de brug en niet voor de kloof.

Je houdt wél van bordspellen. Filosoferend over een toekomst na de politiek uitte je de wens een spelletjeswinkel te willen beginnen, waar je advies geeft om daarna mensen gelukkig de deur uit te zien lopen. Of een poffertjeszaak. Ik ben benieuwd wat het gaat worden ;). Maar in ieder geval: het ga je goed!

Tunahan Kuzu (DENK)

Beste Tunahan,

Jouw kinderen waren je grote drijfveer in de politiek, zei je regelmatig. En met die drijfveren in het achterhoofd was je de laatste jaren een soepele en kundige voorzitter van de commissie Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Daar begeleidde je het debat over grote vraagstukken, zoals het nieuwe pensioenstelsel, banen en het bestrijden van armoede. Je kreeg daar terecht heel veel waardering voor. Ook heb je je als zorgwoordvoerder ingezet voor meer preventie rond mentale gezondheid. De zorg gaat je aan het hart. Je vindt dat de verschillen in de samenleving kleiner moeten worden, zodat mensen met een lagere sociaal-economische status een stap vooruit kunnen zetten. En je zette je altijd in om de gezondheidszorg voor iedereen betaalbaar en toegankelijk te houden en de kwaliteit van de zorg te verbeteren.

Je bent uitgesproken en direct. Maar er kleeft ook iets bijzonders aan je, namelijk een formule: $K=T+10$. Kuzu is altijd tien minuten later... Een ding is zeker: waar jij verschijnt, daar gebeurt altijd iets. Je bent pas 42, maar na 15 jaar politiek voel je je soms 82, zei je - met enige zelfspot - in de podcast De Stemming. Ik wens je na 15 jaar politiek iets meer rust en dus iets meer tijd voor je kinderen toe. Ik hoop dat zij altijd je drijfveer zullen blijven! Het ga je goed!

Henk Nijboer (PVDA)

Beste Henk,

Je schreef in 2017 geschiedenis als eerste voorzitter van een parlementaire ondervragingscommissie. Die commissie boog zich over fiscale constructies. Fiscaliteit was een van de grote onderwerpen waar je het woord over voerde. Veel woorden, mag ik wel zeggen! De NRC heeft ooit uitgerekend dat je tot 2019 154.109 woorden hebt gebruikt. We zijn nu vier jaar verder, dus misschien is dat aantal wel meer dan verdubbeld. En altijd alles uit het hoofd, iets wat weinigen je nadoen. Maar belangrijker dan de vorm was de inhoud van jouw bijdragen. Je voerde het woord over financiën en over volkshuisvesting. En natuurlijk over Groningen, de provincie waar je vandaan komt en ook nu nog woont. Dat deed je altijd scherp en met kennis van zaken. Hier in huis heb je je ook

ingezet als lid van het Presidium. Daar wil ik je hartelijk voor danken. Je boekte op de valreep van je tijd hier nog een laatste groot succes. Een initiatiefwet die je samen met collega Pieter Grinwis indiende, is aangenomen in de Eerste Kamer. De nieuwe wet doet tijdelijke huurcontracten in de ban.

In jouw afscheidsbrief zeg je dat je het neerkijken op het werk van het parlement afkeurt, ook omdat je in jouw privéleven hebt mogen ondervinden hoe belangrijk resultaten zijn die in dit huis worden bereikt. Je doelde daarbij op het mogelijk maken van een huwelijk tussen paren van gelijk geslacht. Ik hoop dat jij en je man nu meer van dat privéleven kunnen gaan genieten. Ik wens je daarbij alle goeds.

Sjoerd Sjoerdsma (D66)

Beste Sjoerd,

Je kwam in 2012 in de Tweede Kamer. Daar viel je al gauw op door een gedreven en pittige debatstijl. Je nam je ervaring als diplomaat mee. Je hebt uitgesproken opvattingen over mensenrechten, zozeer zelfs dat landen als Rusland en China de behoefte voelden om je de toegang tot hun land te ontzeggen. Die betrokkenheid op mensenrechten heeft je ook veel erkenning gebracht. Je maakte je ook sterk om binnen de Europese Unie een sanctieregime voor mensenrechtenschenders in te stellen. Daarvoor ontving je samen met Pieter Omzigt de Magnitsky-award.

Je bent het levende bewijs dat Kamerleden invloed kunnen hebben. Op wereldschaal, zoals gezegd, maar ook op de levens van individuen. Ik noem jouw grote inzet voor de Afghaanse tolk die je tijdens diplomatenjaren goed hebt leren

kennen, en de bemiddeling bij de visumaanvraag van Avak, die daardoor toch met zijn team naar de LEGO-wedstrijden in de Verenigde Staten kon gaan.

Als kers op de taart ontving je een paar weken geleden een journalistieke award voor je inzet voor de vrijheid en veiligheid van journalisten wereldwijd. Het ga je goed.

Steven van Weyenberg (D66)

Beste Steven,

Je bent samen met Sjoerd Sjoerdsma, Paul van Meenen en mijzelf in 2012 beëdigd als Kamerlid voor D66. En nu verlaten drie van die vier ook weer gezamenlijk de Kamer. Paul is inmiddels geland aan 'de overkant', zoals we dat na een eeuwenlang nabuurschap plegen te noemen. Waar jij na je Kamerlidmaatschap en een relatief korte periode als staatssecretaris naar toe gaat was tot vandaag nog niet duidelijk. Je hintte wel op een plek waar je de publieke zaak kan blijven dienen. Nou en we hoorden vandaag dat je staatssecretaris wordt! Gefeliciteerd.

Bij je aantreden zei je dat je de Kamer en haar werkwijze nog goed moest leren kennen, want: "Hoe kan je zwemmen, als je nog niet eens weet wat water is?"

Inmiddels heb je de diploma's A, B, en C en het diploma 'reddend zwemmen' ruimschoots binnen, mag ik denk ik wel concluderen. Je hebt veel bereikt. Zelf noem je bijvoorbeeld de verbetering van de arbeidsmarktpositie van (ex)-kankerpatiënten en een betere positie voor Surinaamse AOW-gerechtigden als twee van die onderwerpen. Daaruit blijkt maar weer eens dat Kamerleden veel kunnen betekenen voor de individuele burger. Ik wens je het aller beste met je nieuwe baan!

Jasper van Dijk (SP)

Beste Jasper,

Ooit heb je gezegd dat je meedenken over het inrichten van de samenleving het mooiste vindt dat er is. Als veteraan van het Binnenhof heb je daar dan ook ziel en zaligheid aan gegeven. En: je bent een rechtgeaard SP-er, dus beperkte je jezelf niet tot het parlementaire werk. Ook daarbuiten was je zeer actief. Je hebt veel onderwerpen onder je hoede gehad: Onderwijs, Defensie, Sociale Zaken en Asiel en de laatste jaren Buitenlandse Zaken, Defensie en Europa. Zelf vond je dat een verrijking. Want iets op de automatische piloot doen vond je een risico. In ieder geval was je altijd serieus en goed voorbereid en meestal sprak je uit het hoofd. Daarbij was je niet bang om stevige taal te gebruiken. Voor jou is een schrikbeeld dat dit een *'ingekakt burgerlijk parlementje'* zou worden. De vrijheid van het woord, en ook de creativiteit daarin, moet kunnen bloeien.

Terugkijkend op je loopbaan als Kamerlid analyseerde je zelf dat je er zelf minder vaak met gestrekt been in gaat. En inderdaad, we kennen je als een nuchter en zakelijk mens. Daarbij vind je je privéleven je eigen zaak. Maar ook jij ontkomt niet aan de geneugten van sociale media: als je iets over je dochter op Facebook zet, krijg je veel meer likes dan bij een uitspraak over Oekraïne. Voor iemand die inhoud boven vorm stelt is dat wennen!

Met jou vertrekt opnieuw een schat aan ervaring uit de Kamer. Enkele lessen heb je wel voor de nieuwkomers: verval niet te veel in details, koester het dualisme en wees onvoorspelbaar! Je sluit nu een deel van je leven in Den Haag af. Ik hoop dat je een nieuwe vorm kan vinden om je idealen te verwezenlijken. Het ga je goed.

Sietse Fritsma (PVV)

Beste Sietse,

Je neemt niet voor de eerste keer afscheid van de Tweede Kamer. In 2019 ben je al eens een 'hoffelijke houwdegen' genoemd. Een treffende omschrijving. Je kan in het debat fel van leer trekken, soms ongepolijst, maar zonder meer duidelijk. Je typeerde dat zelf ooit als volgt: 'Als een appel een appel is, noem 'm dan ook een appel'. Om daarna met de mensen waarmee je de degens kruiste een vriendelijk gesprek te hebben. Je staat het meest bekend om jouw geharnaste opstelling in debatten over vreemdelingen- en asielbeleid. Veel en vaak. Zodanig zelfs dat je in 2019 zelf stelde enigszins last te krijgen van metaalmoetheid. Maar toen de PVV een beroep op je deed om een vrijgekomen zetel opnieuw te bezetten, heb je daaraan onmiddellijk gehoor gegeven. Je hart ligt nu eenmaal bij deze partij, waarbij je hebt ondervonden dat het leven buiten de PVV soms

koud en hard kan zijn. In de jaren na jouw terugkeer in de Kamer voerde je het woord over andere onderwerpen dan binnen de vreemdelingen en asiel portefeuille.

Onderwerpen zoals Defensie. Maar jouw stijl heeft daar niet onder geleden.

Bij jouw afscheid in 2019 wilde je je werktelefoon met een wijde boog in de Noordzee gooien. Ik ben benieuwd of je dat nu écht gaat doen. Succes met alles wat op je pad komt.

Attje Kuiken (PVDA)

Beste Attje,

Jouw grote passie is duiken... Als echte sport hé. Dat gevoel voor duiken is nogal een contrast met jouw opstelling in de politiek, want daar is zéker geen sprake van duikgedrag. Verschillende malen nam je de verantwoordelijkheid om de PvdA-fractie te leiden, toen er sprake was van leiderschapswisselingen. Dat begon al in 2016, bij het vertrek van Diederik Samson. Vorig jaar werd je fractievoorzitter. Dat is niet onopgemerkt gebleven. Niet alleen door je inhoudelijke inbreng bij de debatten in dit huis, maar ook door jouw inzet en motivatie om linkse samenwerking van de grond te tillen. We weten allemaal dat er in het verleden talloze pogingen zijn gedaan om dat voor elkaar te krijgen, maar onder jouw bewind zijn er resultaten geboekt.

Dat is opmerkelijk, omdat je bent opgegroeid in een echt sociaaldemocratisch milieu, een politiek rood nest. Jouw politieke drijfveren zijn daar ontstaan en geëvolueerd.

Maar politieke overtuiging is één ding, die ook waarmaken is een ander verhaal. Jouw doorzettingsvermogen en zelfvertrouwen heeft daar sterk aan bijgedragen. Ook heb je tot het laatst toe campagne gevoerd voor GroenLinks-PVDA in jouw geliefde Breda.

Ergens nee tegen zeggen is niet jouw primaire reactie. Je bent van mening dat je de kansen die je krijgt ook moet grijpen. Dat heb je dan ook met verve gedaan. Je gunt anderen ook die kansen. Jouw jarenlange inzet om kinderarmoede tegen te gaan is daarvan het sprekende voorbeeld. En een ander is de initiatiefwet die mede op jouw naam staat om goederen en diensten die door kinderarbeid tot stand komen, te bestrijden. Niet voor niets was

jij vice voorzitter van de Parlementaire
Ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag.
Je hebt je sporen verdiend in het bestrijden van
onrecht en je vertrekt vandaag als één van de
langstzittende Kamerleden. Daarmee verdwijnt
er weer veel ervaring uit dit huis en bovenal een
prettig mens. Dat is jammer, maar jij kunt
terugkijken op een mooie periode. Jouw erfenis
is onmiskenbaar en belangrijk.
Je hebt al laten weten dat een voorzetting van
jouw politieke loopbaan niet ondenkbaar is, zij
het op andere positie dan Kamerlid. We zullen
zien waar dat toe leidt.
Ik wens je het allerbeste.

Kees van der Staaij (SGP)

Beste Kees,

En dan de hekkensluiter, onze nestor. Je bent maar liefst 25 jaar Kamerlid geweest. Dat is een tijdspanne die op zichzelf al ontzag opwekt. Vooral ook omdat je, bij vertrek, nog niets van jouw humor, energie en interesse bent verloren. Op lijstjes van effectieve en succesvolle Kamerleden eindigde je altijd hoog, met als een hoogtepunt het winnen van de Thorbeckeprijs voor welsprekendheid in 2016. Het inzetten van humor doe je zeker niet achteloos. Als woordvoerder van een kleine fractie ben je vaak laat aan de beurt bij een debat. Soms ontstaat dan de indruk dat er al zó veel is gezegd dat stoppen misschien de voorkeur verdient. En dan moest **jij** nog. Het is dan de uitdaging om een bijdrage te leveren waar mensen voor blijven zitten, misschien wel op het puntje van de stoel.

En de collega's zullen het met me eens zijn,
altijd slaag je daarin!

Een van de speerpunten die je in de laatste jaren benadrukte was de mantelzorg. Je vond dat mensen die belangeloos opkomen voor hun naaste daarvoor wel extra ondersteuning verdienen. Je doelde daarbij op zaken zoals het verruimen van verlofregelingen, het verhogen van de jaarlijkse mantelzorgwaardering en het aanpassen van het belastingstelsel zodat niet alleen werken maar ook zorgen loont. Het tekent de wijze waarop je naar de maatschappij kijkt. Naast het optreden als partijpoliticus met flair en flux de bouche, heb je ook een onuitwisbare indruk achtergelaten als parlementariër met oog voor het algemeen belang. Je trad daarmee in de voetsporen van voorgangers als Bas van der Vlies en Gert Schutte. Ik heb het dan natuurlijk vooral over het feit dat je ook als staatsrechtelijk geweten van de Kamer bent gaan functioneren.

Het is dan ook niet voor niets dat wij bijna altijd naar jou keken als er een commissie moest worden ingesteld die verbeteringen onderzocht in onze eigen procedures en werkwijze. Ook jouw bijdragen in de Commissie voor de Werkwijze werden in dat opzicht hooggewaardeerd.

We gaan je missen. Jouw nieuwe leven is in ieder geval slecht nieuws voor je schoenencollectie. Altijd liep je bij het binnentreden in het Kamergebouw eerst langs de schoenpoetsmachine om die zijn goede werken te laten doen. Dat wordt in de toekomst dus noest handwerk!

Ik wens je, samen met gezin, veel geluk en goede tijden toe.